

TANTÁRGYI TEMATIKA

BTOSVM2N03 Régi magyarországi irodalomtörténet: Műfaj- és eszmetörténet, hatástörténet ea.

<p>Tantárgy neve: Régi magyarországi irodalomtörténet: Műfaj- és eszmetörténet, hatástörténet</p>	<p>Tantárgy Neptun kódja(i): BTOMA7N03, BTOMA8N01, BTOSVM2N03, BTOSVM2N04 (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)</p> <p>Tantárgyfelelős intézet: ME BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet</p> <p>Tantárgyelem: K (K: kötelező, KV: kötelezően választható, SZV: szabadon választható)</p>
<p>Tárgyfelelős (név, beosztás): Heltai János egyetemi tanár</p>	
<p>Közreműködő oktató(k): Heltai János egyetemi tanár</p>	
<p>Tantárgyi egység: Régi magyarországi irodalomtörténet: Műfaj- és eszmetörténet, hatástörténet ea.</p>	
<p>Tantárgyi egység Neptun kódja: BTOSVM2N03 (E Neptun kód a nappali képzésre vonatkozik. A levelező képzés Neptun kódjában a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)</p>	
<p>Javasolt félév: 1T (A szak keresztféléves meghirdetésben nem indul, így páratlan számú félév tárgyait csak ősszel, páros számúkat csak tavasszal lehet felvenni.)</p>	<p>Előfeltétel: nincs (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)</p>
<p>Óraszám/hét: 2 (A nappali képzés heti óraszámja 14 héten át. A levelező képzések féléves óraszámja a következő: heti 1 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 5, heti 2 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 10 stb.)</p>	<p>Számonkérés módja (a/gy/k/b): BTOMA7N03, BTOSVM2N03: kollokvium, BTOMA8N01, BTOSVM2N04: gyakorlati jegy (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)</p>
<p>Kreditpont: 2</p>	<p>Tagozat: nappali (A tantárgy és a tantárgyi egység adatai és követelményei azonosak a levelező tagozaton is, egyedül a Neptun kód különbözik.)</p>
<p>Tantárgyi egység feladata és célja (röviden összefoglalva): A tantárgy célja a <i>reformáció</i> korának műfaj- és eszmetörténeti szempontú áttekintése, a hallgatók megismertetése e korszak legfontosabb szövegeivel és szakirodalmával. Alapvető cél a reformáció korának teológiai irányzatai és egyházi-vallási szerzői közötti eligazodás, azonban a humanizmus megújulása és a korszak világi irodalma is a tárgyalás része. A korszak kiemelkedő alkotói: Heltai Gáspár, Bornemisza Péter, Károlyi Gáspár, Tinódi Sebestyén, Balassi Bálint. Fontosabb tárgykörök: Egyház- és liturgiátörténet. Egyetemi és akadémiai oktatás, külföldi peregrináció. Teológiai és bölcseleti rendszerek: arisztotelianizmus és ráimizmus. Az antik és a vulgáris nyelvű irodalmi szövegek és jelenségek ismerete Magyarországon: recepció, kultusz, fordítás. Befogadói közösségek. A korszak reprezentatív műfajainak jellemzői, mintái, hagyományai. Utánzás, imitáció, epigonizmus. Retorikai, poétikai rendszerek. Az olvasás társadalmi és kulturális jelensége. Irodalomszociológiai regiszterek. A korszak tanulmányozásának története. Az előadás a rendszeres áttekintéssel foglalkozik.</p> <p>Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás</i>: A kurzus elősegíti, hogy a hallgató értse az irodalomnak a magyar és az európai identitás konstrukciói kialakításában, fenntartásában és formálásában betöltött szerepét, a magyar és a világirodalom történeti és társadalmi meghatározottságát, az irodalom és nyelv alapvető összefüggéseit. Ismereteket biztosít az irodalomtudomány, valamint a</p>	

határtudományok jellemző kutatási kérdéseire, azok nemzetközi kontextusára, különböző kutatási irányzatok elemzési és értelmezési módszereire, továbbá szakterülete művelésének hagyományos és elektronikus forrásaira vonatkozólag.

képesség: A kurzus előmozdítja az irodalom jelenségeinek a maguk történetiségében, váltoásaiban és változatosságában való elemzését, valamint hogy a hallgató önálló munkával, elméleti és módszertani megalapozottsággal, kritikai szempontokat érvényesítve képes legyen feltárni egy adott irodalomtudományi kérdéskör, résztema összefüggéseit.

attitűd: A kurzus előmozdítja, hogy a hallgató kutatásai és munkája során figyelembe vegye a vizsgált irodalmi jelenségek történeti, kulturális és társadalmi meghatározottságát.

Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban:

1. A reformáció fogalma. A németországi reformáció kezdetei, Luther fellépése. Eseménytörténet az augsburgi vallásbékéig
2. A németországinál radikálisabb reformátori törekvések Svájcban. Kálvin Genfben és a kálvinizmus. A zürichi reformáció jelentősége
3. Melanchthon szerepe a lutheránus Wittenbergben. A protestantizmus egyeztető törekvései
4. A reformáció irányzatainak magyarországi és erdélyi recepciója. A régiók vallási arculatának kialakulása. Antitrinitárius irányzatok Erdélyben
5. Heltai Gáspár eszmei fejlődése. Műveinek eszmetörténeti vonatkozásai és jelentősége
6. Heltai műveinek retorika- és poétikatörténeti, filológiai jelentősége
7. A prédikációirodalom fejlődésének története: homília, sermo, concio. A prédikáció műfaji besorolása és a prédikációelméleti gondolkodás korszakai. Andreas Gerardus Hyperius
8. Bornemisza Péter prédikációi. Az Ördögi kísértetek
9. A humanista Bornemisza. A Szophoklész-fordítás keletkezése és fogadtatása
10. A magyar bibliafordítás a 16. században. A Vizsolyi Biblia
11. Balassi Bálint élete, kapcsolata Bornemiszával. Balassi műveinek recepciótörténete, a Balassa-kódex
12. A Nagyciklus értelmezése
13. A Célia-versek
14. A Campianus-fordítás

Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.):

A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.

Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): K SZ

A kód jelentése:

A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen.

K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgázhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma.

Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

KSZ = a tantárgy kollokviummal és gyakorlati jeggyel záruló tantárgyi egysége(ke)t egyaránt tartalmaz. Az előbbiekre a K, az utóbbiakra az SZ kódnak megfelelő értékelés vonatkozik.

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

HORVÁTH János, *A reformáció jegyében: A Mohács utáni félszázad magyar irodalomtörténete*, Bp., Akadémiai, 1953; 1957².

A magyar irodalom története 1600-ig, szerk. KLANICZAY Tibor, Bp., Akadémiai, 1964 (A Magyar Irodalom Története, 1).

Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Reneszánsz kor, főszerk. TARNAI Andor, szerk. BITSKEY István, Bp., Tankönyvkiadó, 1990.

Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, I, Humanizmus, szerk. ÁCS Pál, JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, Bp., Balassi Kiadó, 1998.

Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, II, A 16. század magyar nyelvű világi irodalma, szerk. JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 2000.

Balassi Bálint összes versét ismerni kell. A versszövegek a következő kiadások egyikéből olvasandók (itt nem említett más kiadás nem használható!): BALASSI Bálint *Összes versei, a versek helyreállított, eredeti sorrendjében*, kiad. HORVÁTH Iván, Újvidék, Újvidéki Egyetem BTK Magyar Nyelvi és Irodalmi Tanszék, 1976; vagy: *Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 7–188, 253–258; vagy: GYARMATI BALASSI Bálint *Énekei*, kiad. KÖSZEGHY Péter, [SZENTMÁRTONI] SZABÓ Géza, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1986; vagy: BALASSI Bálint *Versei*, kiad. KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 1994; vagy: BALASSI Bálint *Összes versei*, kiad., jegyz., utószó KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 1999 (Millenniumi Könyvtár, 33); vagy: BALASSI Bálint *Összes versei*, kiad., jegyz. KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Osiris Kiadó, 2004 (Osiris Diákkönyvtár); vagy: BALASSI Bálint *Összes művei*, kiad., jegyz. KÖSZEGHY Péter, Bp., Osiris Kiadó, 2004 (Osiris Klasszikusok).

Loránt CZIGÁNY, *The Oxford History of Hungarian Literature: From the Earliest Times to the Present*. Oxford: Clarendon Press, 1984. (A vonatkozó fejezetek.)

Ajánlott irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók).

Magyar Biblia-fordítások Hunyadi János korától Pázmány Péter századáig, vál., kiad., jegyz. NEMESKÜRTY István, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1990.

Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Reneszánsz kor, főszerk. TARNAI Andor, szerk. BITSKEY István, Bp., Tankönyvkiadó, 1990.

„Bízd az jövődökre érdemed jutalmát”: *Magyar protestáns irodalmi szöveggyűjtemény, I, 16–17. század*, szerk. SZABÓ András, Bp., Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, 1998.

Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, I, Humanizmus, szerk. ÁCS Pál, JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, Bp., Balassi Kiadó, 1998.

Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, II, A 16. század magyar nyelvű világi irodalma, szerk. JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 2000.

„Az keresztyén olvasóknak”: *Magyar nyelvű bibliafordítások és -kiadások előszavai és ajánlásai a 16–17. századból*, kiad., jegyz. ZVARA Edina, szerk. JANKOVICS József, Bp., Balassi Kiadó, 2003 (Régi Magyar Könyvtár: Források, 14).

Vita Balassi Bálint költészetének megítéléséről (trubadúr vs. humanista, a középkori világi tárgyú versszerzés folytatója vs. az arisztokratikus regiszterű szerelmi líra hazai megteremtője): GERÉZDI Rabán, *A magyar világi líra kezdetei*, Bp., Akadémiai Kiadó,

1962 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 7), 266–303; HORVÁTH Iván, *Balassi költészete történeti poétikai megközelítésben*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1982, 192–294; KÖSZEGHY Péter, *HORVÁTH Iván, Balassi költészete történeti poétikai megközelítésben*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1982 (recenzió), ItK, 91–92(1987–1988), 310–338; HORVÁTH Iván, *Egy vita elhárítása: Kőszeghy Péter cikke a „Vita”-rovatban*, ItK, 91–92(1987–1988), 642–665; KÖSZEGHY Péter, *Elhárítva (Megjegyzések Horváth Iván Egy vita elhárítása című cikkéhez)*, ItK, 93(1989), 597–604; PIRNÁT Antal, *Balassi Bálint poétikája*, Bp., Balassi Kiadó, 1996 (Humanizmus és Reformáció, 24); SZABICS Imre, *A trubadúrlíra és Balassi Bálint szerelmi költészete*, ItK, 100(1996), 543–581; ua.: SZABICS Imre, *A trubadúrlíra és Balassi Bálint*, Bp., Balassi Kiadó, 1998 (kötetben); ZEMPLÉNYI Ferenc, *Az európai udvari kultúra és a magyar irodalom*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1998 (Historia Litteraria, 4). A vita tömör összefoglalása: BENKE Gábor, *Filológia, poétika, autonómia (Pirnát Antal Balassi-értelmezéséről): PIRNÁT Antal, Balassi Bálint poétikája*, Bp., Balassi Kiadó, 1996 (Humanizmus és Reformáció, 24) (recenzió), ItK, 107(2003), 583–595.

Vita Célia személyéről: KÖSZEGHY Péter, *Ki volt Balassi Céliája? = Klaniczay-émlékkönyv: Tanulmányok Klaniczay Tibor emlékezetére*, szerk. JANKOVICS József, Bp., Balassi Kiadó, 1994, 250–255; GÖMÖRI György, *Anna örök, azaz még egyszer Balassi Bálint Céliájáról*, Kort, 38(1994)/6, 93–98; ua. = GÖMÖRI György, *A bujdosó Balassitól a meggyászolt Zrínyi Miklósig: Tanulmányok*, Bp., Argumentum Kiadó, 1999, 49–61; SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, *Balassi kötetkompozíciójának rejtelvei*, ItK, 103(1999), 635–646.

Ernö KULCSÁR SZABÓ, hg. *Geschichte Der Ungarischen Literatur: Eine Historisch-Poetologische Darstellung*. Berlin, Boston: De Gruyter, 2013. (A vonatkozó fejezetek.)